

Literatura, orquestra

Joan F. Mira

No sóc, de cap manera, dels qui creuen que la literatura estiga en crisi, d'autors ni de lectors. La literatura va bé, gràcies, inclosa la nostra. Encara que l'estat de la nostra l'hauríem de considerar més bo o menys bo per comparació amb literatures equivalents, o per la manera com els altres ens consideren; i això, per a mi, és matèria incerta i en la qual no em reconec competent. No sabria dir, ara mateix (i supose que la major part de vosaltres tampoc), qui són els nous i bons i grans autors de literatures com la danesa, la sèrbia, la búlgara, l'eslovaca, la sueca o la grega, i quines són les seues perspectives de futur. I els suecs o els grecs o els búlgars segurament tampoc no sabrien dir qui són els nous i bons i grans autors de la literatura en llengua catalana, o quin futur l'espera. Els qui ara mateix escrivim i publiquem en català, podem resistir la comparació amb els qui ho fan en unes altres llengües del nostre entorn europeu?: som millors, pitjors, o de qualitat equivalent? Els crítics d'aquells països donarien cap premi als nostres llibres? No ho sé, segurament no ho sap ningú, i potser no ens ha de preocupar gaire: no som millors ni pitjors que molts altres, probablement, tant si els nostres llibres circulen per les fires internacionals de l'ample món com si no. Això és, doncs, el que hauríem de saber fer: saber discernir aquella cosa tan ambigua que se'n diu *qualitat*, saber quin llibre val més i quin no tant i quin no *val* res, saber separar les vendes de l'estètica, diferenciar la facilitat de l'art. Perquè, o la literatura és una de les belles arts, o no és res més que pur producte comercial. No sé si la bona literatura pot salvar o donar consistència a un país com el nostre: sí que sé que la literatura dolenta no li fa cap favor. Amb un dèficit de crítica militant i arriscada, i amb un excés fabulós de premis literaris (o que es diuen "literaris") que sovint eleven a categoria d'alta qualitat qualsevol producte simplement no tan dolent com els competidors circumstancials, el panorama s'omple de boires i de fums de colors. I s'escampa un cert aire de facilitat, una autocomplaença difusa, ja que, ací, gairebé a cap autor no li és negada la condició d'"escriptor de debò", i fins i tot aquesta condició de "bon escriptor" o de "bona literatura" és o bé posada en dubte com a concepte, o bé estesa com a dret universal assignat a tot ciutadà que escriu un llibre.

Complaença que d'una banda afavoreix la multiplicació de productes impresos sota l'epígraf de "literatura", i de l'altra (parle sobretot de la narrativa, que és el que més conec) dificulta, o no estimula, l'esforç necessari per a produir obres d'un cert nivell estètic i, permeteu la redundància o la reiteració, d'una certa qualitat purament literària. Qualsevol cosa que això signifiqui, que potser no sabem què significa, però tampoc jo no sé gaire bé què vol dir *qualitat musical*, i tanmateix puc sentir quan hi és i quan no hi és. I sobretot, qualsevol podria constatar que, si en una orquestra toquen alhora bons músics i músics molt dolents, el resultat pot ser una perfecta

i deplorable confusió. De vegades, a mi em fa l'efecte que la literatura catalana és com una orquestra d'aquestes. El present pot ser optimista, doncs, almenys pel que fa a la quantitat. Però el futur pot ser boirós, pensant en la impalpable *qualitat*, si per la patriòtica por de dir que allò que és dolent és dolent (no podem dir que és dolent perquè és nostre, és clar: puix escriu en català, Déu li do glòria i premis, etcètera) ens conformem amb l'abundor del nombre i alhora amb la pobresa de l'art. I aquest art, l'art de les lletres, és una cosa que, en aquest país nostre especialment, necessitem com l'aire pur i com l'aigua neta: no som allò que som només perquè tinguem bons escriptors, però sense escriptors bons no sé exactament què seríem. Som un país on les lletres i els llibres, i l'honor que es reconeix a les lletres, tenen un valor singular. No ho oblidem, per favor, no ho oblidem. I que no ho obliden els nostres polítics i els nostres governants, que tan rarament se n'ocupen.

"No sé gaire bé què vol dir 'qualitat musical', i tanmateix puc sentir quan hi és i quan no hi és. I sobretot, qualsevol podria constatar que, si en una orquestra toquen alhora bons músics i músics molt dolents, el resultat pot ser una perfecta i deplorable confusió. De vegades, a mi em fa l'efecte que la literatura catalana és com una orquestra d'aquestes"